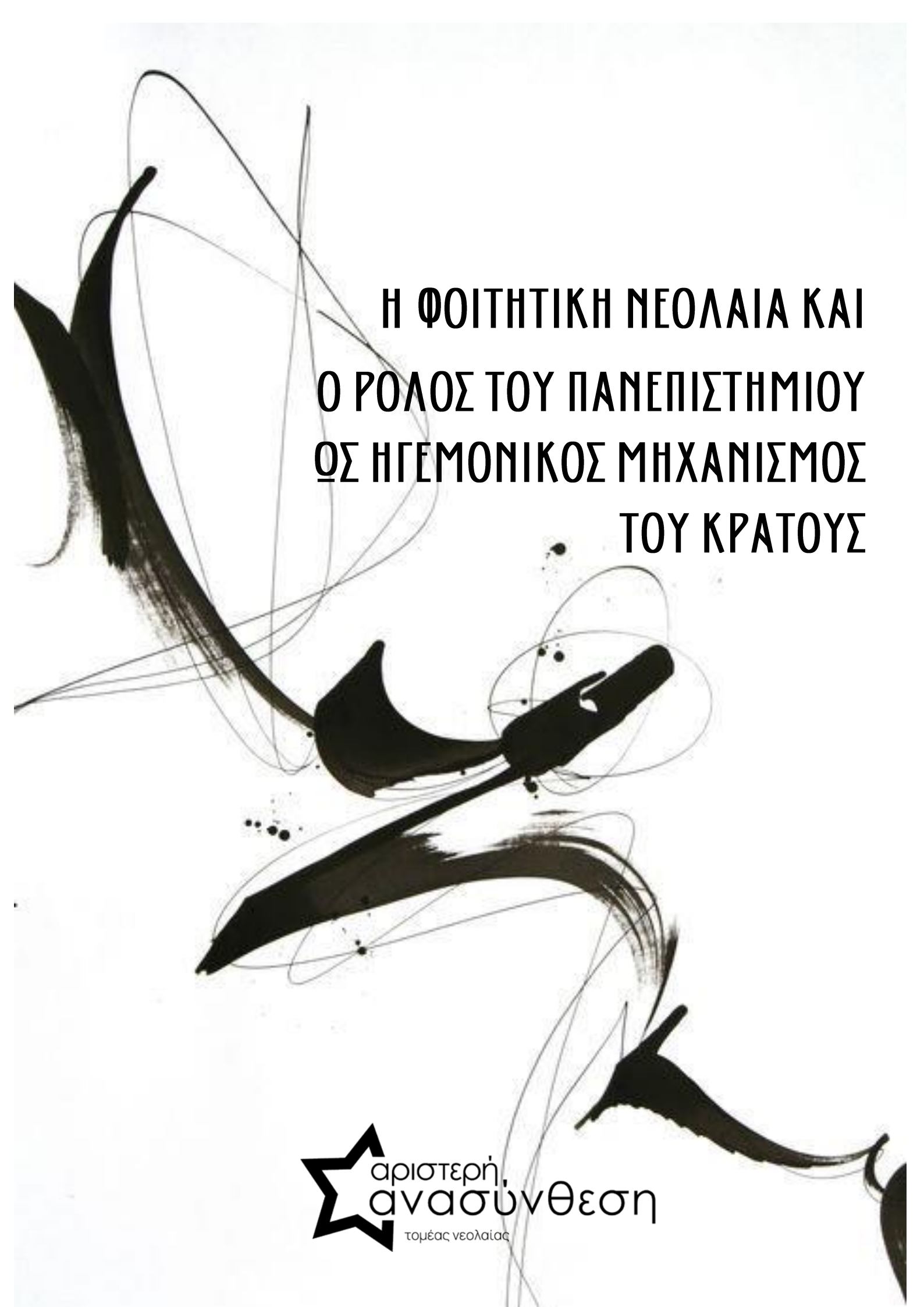

Η ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΩΣ ΗΓΕΜΟΝΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Περιεχόμενα

A| Η νεολαία ως κοινωνική κατηγορία

B| Φοιτητική ιδιότητα και ενιαία συμφέροντα

Γ| Πανεπιστήμιο.

Ηγεμονικός Μηχανισμός του Κράτους

- Τα δομικά χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης
- Παραγωγικοποίηση και εκπαιδευτική αναδιάρθρωση

Η νεολαία ως μία ιδιαίτερη κοινωνική κατηγορία, ενοποιείται εντός ιδιαίτερων χώρων (όπως σχολείο, πανεπιστήμιο, στρατός) όπου ηλικιακά νεανικό δυναμικό προετοιμάζεται για να ενταχθεί στην παραγωγική διαδικασία. Πιο συγκεκριμένα, η νεολαία ενοποιείται εντός μηχανισμών αναπαραγωγής. Είναι το δυναμικό που ενοποιείται εντός των μηχανισμών αναπαραγωγής και μπορεί να αποτελείται από ηλικιακά νεαρό δυναμικό που δεν έχει ενταχθεί με μόνιμους όρους στην παραγωγική διαδικασία/με μόνιμο τρόπο στον παραγωγικό ιστό ή είναι άνεργο. Βάσει του ενιαίου τρόπου που αυτοί οι μηχανισμοί δρουν πάνω της παράγονται κοινά χαρακτηριστικά και αντανακλαστικά. Αναπτύσσει κοινά πολιτιστικά χαρακτηριστικά, ανάλογα φυσικά και με τις διαφοροποιήσεις που δημιουργούν οι διαφορετικές θέσεις που καταλαμβάνει ή θα καταλάβει προοπτικά στον καταμερισμό εργασίας. Στα πλαίσια αυτά, το νέο τεχνολογικό και πολιτιστικό περιβάλλον της κάθε εποχής αποτελεί στοιχείο συγκρότησης μιας λεγόμενης «γενιάς» ανθρώπων από ιδεολογική-πολιτιστική άποψη. Η «νέα γενιά» αποτελεί και μια πλατιά και αντιφατική κατηγορία ανθρώπων που φέρει μια αισθητική προσέγγιση, μια τεχνολογική "παιδεία" και μια πολιτιστική αναφορά (ή ένα πλέγμα όλων των παραπάνω) αρκετά διαφορετική από αυτή της προηγούμενης γενιάς, γεγονός που οφείλεται στα νέα τεχνολογικά ερεθίσματα και την εκάστοτε ηγεμονία στη σφαίρα της μαζικής κουλτούρας. Η μαζική κουλτούρα στην Ελλάδα διαμορφώνεται κυρίως από την αντίστοιχη στον δυτικό κόσμο και στις ΗΠΑ, λόγω και της θέσης της χώρας στον παγκόσμιο συσχετισμό, αλλά και από τα εκάστοτε τοπικά πολιτιστικά χαρακτηριστικά (Βαλκάνια), τα οποία έχουν την τάση να αφομοιώνονται. Η μαζική κουλτούρα, η διεθνοποίηση του κεφαλαίου, η μετακίνηση εργατικού δυναμικού έχουν δημιουργήσει ακόμα περισσότερες κοινές αναφορές, γλώσσα και κουλτούρα στην νεολαία του δυτικού κόσμου σε σχέση με προηγούμενες περιόδους.

Η νεολαία στην κρίση έγινε και συνεχίζει να γίνεται "πειραματόζωο" προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες ενός υπό διαμόρφωση παραγωγικού υποδείγματος και παράλληλα διαμορφώνεται κι η ίδια συνεχώς, προκειμένου να ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις στους χώρους αναπαραγωγής και παραγωγής, στους νέους όρους σπουδών και εργασίας. Τα τελευταία χρόνια η νεολαία ζει και επιβιώνει σε έναν εργασιακό και κοινωνικό μεσαίωνα που έχουν εγκαθιδρύσει οι πολιτικοί και κοινωνικοί εκφραστές του κεφαλαίου προκειμένου να ξεπεράσουν την κρίση του, τοπίο που δύσκολα θα αλλάξει. Οι αναδιρθρώσεις της λιτότητας κατέστησαν επισφαλείς όρους δουλειάς, με μειωμένα δικαιώματα, με εναλλασσόμενες περιόδους επισφαλούς/+κακοπληρωμένης εργασίας και ανεργίας, μια πραγματικότητα που αφορά το σύνολο των υπό ένταξη στην παραγωγή νεολαίων. Την ίδια στιγμή, η εντατικοποίηση των σπουδών, η συμπίεση της προοπτικής και τα διάφορα φίλτρα εισαγωγής εντός εκπαιδευτικού μηχανισμού, έχουν περιορίσει τον ελεύθερο χρόνο της νεολαίας. Άρα, περιορίζεται και η δυνατότητα να πολιτικοποιηθεί και να κοινωνικοποιηθεί, με σημείο αναφοράς το πανεπιστήμιο. Παράλληλα, από την περίοδο ξεσπάσματος της πανδημίας και συνεχίζοντας μέχρι και σήμερα, το κεφάλαιο προσπάθησε μέσω της τηλεργασίας να διαμορφώσει νέους όρους στην παραγωγή και να παρουσιάσει όψεις ενός εν γένει ηγεμονικού σχεδίου. Η συνθήκη της μικτής εργασίας (κάποιες μέρες δια ζώσης εργασίας, κάποιες μέρες τηλεργασία) αποτέλεσε εκείνη την τομή που βρήκε συναίνεση, κυρίως στους νέους εργαζομένους. Η διάλυση της έννοιας του εργασιακού χώρου, η πλήρης ελαστικοποίηση της εργασίας, οι τάσεις αποσυλλογικοποίησης έκαναν την εμφάνισή τους με βίαιο τρόπο στις συνθήκες εργασίας των νέων εργαζομένων και όσο το μικτό σύστημα δια ζώσης εργασίας - τηλεργασίας βρίσκει έρεισμα στην νεολαία, τόσο το κεφάλαιο θα προχωράει με γοργούς ρυθμούς την αναδιάρθρωση.

Η συνθήκη της κρίσης και της εφαρμογής και των αποτελεσμάτων των μνημονίων δημιουργεί όσον αφορά τη νεολαία την κοινή προοπτική. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι από το μαθητή μέχρι το νέο άνεργο ή επισφαλώς εργαζόμενο και τον επιστημονικό μετανάστη η προοπτική του εργασιακού αυτού μεσαίωνα δημιουργεί ένα κοινό νήμα που ενώνει πλέον κάτι παραπάνω από μια ολόκληρη γενιά, μια γενιά που αποτελεί ένα δυνάμει εκρηκτικό υλικό ακριβώς λόγω της αντίφασης μεταξύ αυτής της κοινής προοπτικής και των λαϊκών προσδοκιών που είχε οικοδομηθεί τα χρόνια της μεταπολίτευσης.

Καθοριστική τομή στη σχέση της νεολαίας με την πολιτική εν γένει υπήρξε το δημοψήφισμα και η τροπή που πήραν τα πράγματα μετά από αυτό. Για τη νεολαία, η αυθόρμητη αποστροφή από τη συνεχή λιτότητα και τους ευρωπαϊκούς θεσμούς, τους εκπροσώπους του υπάρχοντος πολιτικού και οικονομικού συστήματος του δημοψηφίσματος κατέληξε στη μεγάλη απαξίωση της πολιτικής, λουμπανοποίηση του πολιτικού λόγου και έντονη δυσπιστία απέναντι στο πολιτικό προσωπικό. Η νεολαία αποστασιοποιήθηκε από τις πολιτικές συζητήσεις καθώς αυτές συνδέονται με το τραυματικό σοκ του δημοψηφίσματος. Η ήττα του λαϊκού παράγοντα το 2015 αλλά και η αναδίπλωση από πλευράς ΣΥΡΙΖΑ, βύθισε την νεολαία στο δόγμα του ΤΙΝΑ (There Is No Alternative) και την απομάκρυνε για μεγάλο χρονικό διάστημα από την συμμετοχή της στο πολιτικό σκηνικό. Το τοπίο αυτό άλλαξε από το καλοκαίρι του '19 -με την προεκλογική περίοδο- και μετά. Από τον πολιτικό λόγο της ΝΔ, με έντονη βάση στο πεδίο της ασφάλειας και της καταστολής(δόγμα νόμος και τάξη) , αλλά και την ψήφιση και εφαρμογή μιας σειράς αναδιαρθρώσεων στο κομμάτι της εργασίας και της εκπαίδευσης, το δίλλημα που δημιουργήθηκε στη νεολαία «Αυταρχισμός ή Πρόοδος», φαίνεται να γίνεται όλο και μεγαλύτερο. Αυτό σε συνδυασμό, με το δημοκρατικό - προοδευτικό προφίλ (LGBTQ+, οικολογία, ρατσισμός) που χρησιμοποίησε ο ΣΥΡΙΖΑ, πόλωσε την νεολαία στα πλαίσια του «ΣΥΡΙΖΑ για να μην βγει η ΝΔ» με μαζική συμμετοχή της νεολαίας στις βουλευτικές εκλογές του 19 και εκλογική μαζικοποίηση του ΣΥΡΙΖΑ. Σε γενικότερα πλαίσια όμως, η συμμετοχή της νεολαίας σε μια σειρά από εκλογικές μάχες, στο εργατικό και φοιτητικό κίνημα, φαίνεται όχι μόνο να αυξήθηκε σημαντικά, αλλά μαζικοποιήθηκε και η ψήφος στις ριζοσπαστικές δυνάμεις που έχουμε και εμείς αναφορά.

Η κυβέρνηση από την αρχή της διακυβέρνησης της γνώριζε το σχετικά χαμηλό έρεισμα που έχει στην νεολαία, σε σχέση με άλλες κοινωνικές κατηγορίες, ενώ μεγάλο κομμάτι του εκλογικού της σώματος αποστρέφεται την νεολαία και τα χαρακτηριστικά της, κυρίως επειδή αποστρέφεται τις συσσωρεύσεις που αυτή έχει αλλά και την δυνατότητα να δημιουργεί τριγμούς στην κυβερνητική πολιτική και να επιτίθεται στην κυρίαρχη ιδεολογία. Αυτό σε συνδυασμό με την αναδιαρθρωτική της ατζέντα, οδήγησε σε τρία χρόνια ευθείας αντιπαράθεσης με την νεολαία, σπουδάζουσα και μη. Από την στοχοποίηση της στην πανδημία, με όρους εσωτερικού εχθρού, την καταστολή της στις πλατείες και τα πανεπιστήμια, μέχρι και με τους νόμους που ψήφισε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση τα παραδείγματα είναι πολλά. Τα παραπάνω αποτέλεσαν επίθεση στην ήδη συμπιεσμένη προοπτική και στην καθημερινότητα της νεολαίας, καθώς και μια προσπάθεια αναίρεσής των κοινωνικών αγώνων της μεταπολίτευσής από το κοινωνικοπολιτικό μπλοκ εξουσίας, αλλά κι απέναντι στις αντανakλάσεις αυτών των αγώνων στο κράτος.

Αποτέλεσμα αυτής της σύγκρουσης, ήταν η πολιτική να επιστρέψει στα αμφιθέατρα και να κορυφωθεί με μεγάλα πολιτικά γεγονότα που κατάφεραν να αφομοιώσουν μεγάλο κομμάτι της νεολαίας και να το εντάξουν σε έναν νέο, φρέσκο κινηματικό κύκλο, άρα και σε μια νέα δυνατότητα πολιτικοποίησης των αντανεκλαστικών και των αιτημάτων του φοιτητικού κινήματος και της νεολαίας. Αν και δημιουργήθηκε από νωρίς μια αίσθηση ότι η νεολαία αντιστέκεται απέναντι στην κυβέρνηση με όρους ταυτότητας και ότι τα ερωτήματα και το αίσθημα αδικίας παραμένουν έντονα στους κόλπους της νεολαίας, η οποιαδήποτε δυνατότητα μετασχηματισμού αυτών δεν φαίνεται να έχει αξιοποιηθεί μέχρι και σήμερα.

Είναι ξεκάθαρο πλέον δηλαδή, ότι τόσο η προηγούμενη κατάσταση της πανδημίας και τα αποτελέσματα αυτής (η έλλειψη κοινωνικού χώρου κατά τη διάρκεια, αλλά και η τελείως διαφορετική κατάσταση που αντιμετωπίζουμε πλέον σε αυτούς) , αλλά και η όλο και μεγαλύτερη εμπέδωση ενός ιδεολογικού συσχετισμού αρκετά μετατοπισμένου προς τα δεξιά, έχουν δημιουργήσει μια κατάσταση που το οποιοδήποτε αντικυβερνητικό αίσθημα ή ακόμα και ο δικαιωτισμός δεν μετασχηματίζεται εύκολα σε αντιστασιακό μπλοκ μέσα στις σχολές, μη μπορώντας έτσι το φοιτητικό και το νεολαιίστικο κίνημα να ασκήσει ουσιαστικές πιέσεις και να συμμαχήσει με τα υπόλοιπα στρώματα της κοινωνίας. Πιο συγκεκριμένα, παρόλο που τα χαρακτηριστικά που έχουν αναπτυχθεί στις τάξεις της νεολαίας, που αποτυπώθηκαν και στις τελευταίες εκλογικές μάχες αλλά και με την παρουσία της στο δρόμο, είναι ξεκάθαρα, ακόμα πιο ξεκάθαρα είναι κι οι αδυναμίες βαθέματος της πολιτικοποίησης, όπως κι η στρατηγική αδυναμία της αριστεράς να εκφραστεί αποτελεσματικά στο κεντρικό πολιτικό.

Η φετινή χρονιά με τα χαρακτηριστικά που έχει (εκλογές, ακρίβεια, ενεργειακή κρίση κ.α.) πρέπει να αποτελέσει στοίχημα για τις δυνάμεις της ριζοσπαστικής αριστεράς και για την ίδια την νεολαία. Η νεολαία σαν κοινωνική κατηγορία και πόσο μάλλον το φοιτητικό κίνημα, έχει και μπορεί να αποτελέσει θρυαλλίδα για τις κυβερνήσεις, αλλά και πυροδότης ευρύτερων κοινωνικών εξελίξεων και κινήσεων.

Φοιτητική ιδιότητα και ενιαία συμφέροντα

Φοιτητική ιδιότητα σημαίνει κατ' αρχήν ότι το άτομο δεν εντάσσεται στην παραγωγή. Και αν ακόμα εντάσσεται (φοιτητές που εργάζονται) έχει ιδιαιτέρως την αίσθηση της προσωρινότητας, την οποία μάλιστα σ' ένα πρώτο επίπεδο επιθυμεί. Λόγω μη συμμετοχής στην παραγωγική διαδικασία ο φοιτητής δεν εντάσσεται σε κάποια κοινωνική τάξη. Παρ' όλα αυτά όμως έχει ταξική προέλευση και ταξική προοπτική. Λόγω μη συμμετοχής στην παραγωγική διαδικασία ο φοιτητής δεν εντάσσεται σε κάποια κοινωνική τάξη. Παρ' όλα αυτά όμως έχει ταξική προέλευση και ταξική προοπτική. Επειδή το πανεπιστήμιο επιδρά με ιδεολογικό τρόπο όχι μόνο στους ενεργούς φοιτητές (δε μιλάμε δηλαδή για ένα εργαστήριο με πειραματόζωα όπου διεξάγεται πλύση εγκεφάλου) αλλά και σε όλη την κοινωνία, αμέσως με την εισαγωγή στο πανεπιστήμιο στη συνείδηση του μαθητή δημιουργείται μία προσδοκία υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις: βλέπει τον εαυτό του σε μία καλύτερη θέση εντός του καταμερισμού εργασίας και η προσδοκία αυτή αποτελεί το σημαντικότερο παράγοντα διαμόρφωσης της συνείδησής του ακόμα και πριν πραγματοποιηθεί (όσο δηλαδή είναι φοιτητής η κοινωνική του στάση καθορίζεται αποφασιστικά από την ταξική του προσδοκία) . Η προσδοκία αυτή ορίζεται στο να δουλέψει ο απόφοιτος στην ειδικότητα που του παρέχει η σχολή του.

Από την προοπτική ταξικής ένταξης, αλλά και από την απαξίωση αυτής της προοπτικής, συγκροτείται το συμφέρον κάθε φοιτητή, που μπορεί να είναι μόνο η μόνιμη και αξιοπρεπής δουλειά. Το διεκδικήσιμο φοιτητικό συμφέρον είναι η ένταξη στην παραγωγή με όρους που θα διασφαλίζουν όσο γίνεται περισσότερο την προοπτική της μονιμότητας και της αξιοπρεπούς εργασίας. Και επειδή η προσδοκία αφορά συγκεκριμένο επάγγελμα, το πιο άμεσο αίτημα των φοιτητών μιας σχολής ή ενός κλάδου σχολών, αφορά την ένταξη στο συγκεκριμένο επάγγελμα και σε μεγάλο βαθμό και τη δυνατότητα ανέλιξης σε αυτό μετά την ένταξη.

Λόγω της θεωρητικής ειδίκευσης που δίνεται στον καπιταλισμό η διανοητική εργασία διακρίνεται σε διαφορετικά επαγγέλματα: ανάλογα με τις γνώσεις που αποδεδειγμένα με κάποιον τίτλο έχει ο καθένας αναγνωρίζεται ως «αρμόδιος» να εργαστεί σε ένα τομέα της διανοητικής εργασίας. Εξού προκύπτει η έννοια της (τυπικής - νομικής) κατοχύρωσης επαγγελματικού δικαιώματος. Η συλλογική κατοχύρωση επαγγελματικού δικαιώματος για ένα κλάδο αποτελεί την τροχοπέδη στην εξατομικευμένη ένταξη του εργαζόμενου στην αγορά εργασίας. Αυτό συμβαίνει επειδή πρώτον ο εντασσόμενος σε ένα επάγγελμα απολαμβάνει κατ' αρχήν ως minimum τα κατακτημένα εργασιακά δικαιώματα του κλάδου και κατά δεύτερον έχει την απαραίτητη κοινότητα χαρακτηριστικών με τους ομοιοεπαγγελματίες του ώστε να υπάρχει συλλογική συνείδηση των κεκτημένων και των περαιτέρω αναγκών και συλλογική διαπραγμάτευση των όρων εργασίας. Πέρα όμως από την αξία της συλλογικής επαγγελματικής κατοχύρωσης για ένα τομέα, η συλλογική κατοχύρωση είναι συνολική ανάγκη εκείνων των μελλοντικών εργαζομένων που οι σπουδές τους τους δίνουν πρόσβαση σε ένα επάγγελμα. Κατ' αρχήν αποτελεί συνολικό ανάχωμα στην αναδιάρθρωτική πολιτική του κράτους και του κεφαλαίου. Κατά δεύτερον, όταν αποτελεί αίτημα που παλεύεται συνολικά και όχι μόνο από έναν επαγγελματικό τομέα, δίνει και μια προοπτική περιορισμού του καταμερισμού εργασίας, ενοποίησης επαγγελματών, παίρνοντας πιο επιθετική μορφή.

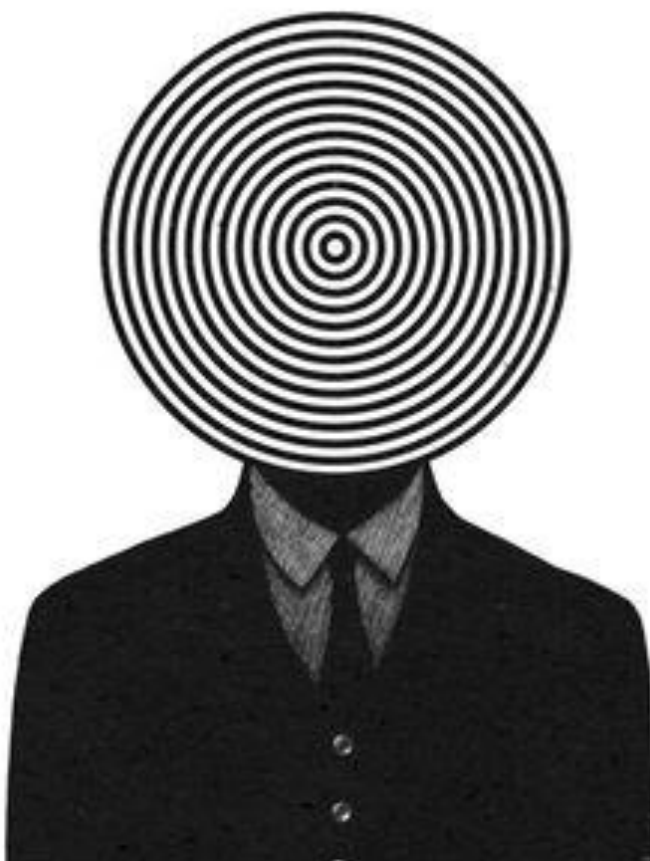
Έτσι τα φοιτητικά συμφέροντα κλιμακώνονται ως εξής: **μόνιμη και αξιοπρεπής δουλειά** (ως ανάγκη) – ένταξη στην παραγωγή με τρόπο που θα προοιωνίζει όσο το δυνατόν καλύτερες εργασιακές συνθήκες (ως η απότερη διεκδίκηση γι' αυτούς που δεν είναι ακόμα εργαζόμενοι) – συλλογική επαγγελματική κατοχύρωση με όσο το δυνατόν λιγότερα εμπόδια και τελικά μόνο με το πτυχίο (ως αποκρυστάλλωση της ανάγκης σε máximo αίτημα) . **Εκτός από τα φοιτητικά συμφέροντα που έχουν να κάνουν με τους όρους ένταξης στην παραγωγή, υπάρχουν φοιτητικά συμφέροντα που συγκροτούνται και λόγω των όρων φοίτησης.** Οι φοιτητικές παροχές συνιστούν το ένα σκέλος του αιτήματος της δημόσιας και δωρεάν εκπαίδευσης. Το άλλο σκέλος είναι οι κατακτήσεις που έχουν συντελεστεί εντός του δημοσίου πανεπιστημίου (φοιτητικός συνδικαλισμός, ενιαία πτυχία) τα οποία (πρέπει τουλάχιστον να) εννοούμε όταν υπερασπιζόμαστε το δημόσιο δωρεάν δημοκρατικό χαρακτήρα του ελληνικού πανεπιστημίου. Επίσης στους όρους φοίτησης συμπεριλαμβάνονται οι ανθρώπινοι ρυθμοί σπουδών, οι οποίοι τα τελευταία χρόνια γίνονται όλο και πιο ασφυκτικοί. Αυτό έχει να κάνει τόσο με την προσπάθεια του κεφαλαίου να διαμορφώσει με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τους μελλοντικούς εργαζόμενους, όσο και με την προσπάθεια αποστείρωσης του πανεπιστημίου από οτιδήποτε άλλο εκτός της αμιγώς ακαδημαϊκής ασχολίας.

Μετά την παραπάνω κωδικοποίηση των φοιτητικών συμφερόντων, προκύπτει το εξής ερώτημα: **Κατά πόσο αυτά είναι ενιαία για όλους τους φοιτητές εντός του φοιτητικού σώματος ή διαφοροποιούνται.** Δηλαδή εάν αποτελεί αντικειμενικό συμφέρον του συνόλου του φοιτητικού σώματος να μην περάσει η αναδιάρθρωση και να μην διασπαστούν και εξατομικευτούν οι τίτλοι σπουδών ή εάν υπάρχουν κάποιοι που ενδεχομένως θέλουν την αναδιάρθρωση. Στην πραγματικότητα εάν θεωρήσουμε ότι τα φοιτητικά συμφέροντα δεν είναι ενιαία, αυτό συνεπάγεται ότι αυτά είναι αντιπαραθετικά, δηλαδή ότι κάποιους φοιτητές τους συμφέρει αντικειμενικά να περάσει η αναδιάρθρωση, ότι κάποιους τους συμφέρουν τα περισσότερα εμπόδια και η ατομική ένταξη στην παραγωγή αντί για την συλλογική ένταξη. Αυτό όμως στην πραγματικότητα δεν ισχύει, επειδή το να εντατικοποιούνται όλο και περισσότερο οι σπουδές αλλά και να γίνεται η ένταξη στην παραγωγή πιο δύσκολη και με περισσότερα προαπαιτούμενα, επιβαρύνει όλους τους φοιτητές και συμπιέζει συνολικά το φοιτητικό στρώμα προς τα κάτω. Και αυτό γιατί το βάθεμα του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας και η εξατομίκευση του εργαζομένου δεν έχουν σαν αποτέλεσμα το άνοιγμα της ψαλίδας μεταξύ «εκείνων που θα βγουν μισθοσυντηρητικοί και εκείνων που θα βγουν μανάτζερ» αλλά τη συνολική πόλωση των νέων μικροαστικών στρωμάτων, της μισθωτής διάνοησης προς τα κάτω, ειδικά των πρωτοεργασούμενων στην παραγωγή. Επίσης χρειάζεται να επισημάνουμε ότι δεν πρέπει να συγχέουμε την αδιαφορία ή και την υπεράσπιση κυρίαρχων αφηγημάτων (ανταγωνισμός, ατομικός δρόμος, εξειδίκευση κτλπ) από άτομα ή παρατάξεις με την ύπαρξη διαφορετικών συμφερόντων. Και αυτό γιατί τα συμφέροντα είναι αντικειμενικά (με βάση την ταξική πάλη) και υλικά και υπάρχουν ανεξάρτητα των πεποιθήσεων και των διάφορων ιδεολογιών, άσχετα αν έχουν γίνει αντιληπτά ή όχι από το αντίστοιχο υποκείμενο.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να γίνει ξεκάθαρο κατά πόσο η προοπτική καριέρας ενισχύεται ή όχι για κάποιους μέσω της εκπαιδευτικής αναδιάρθρωσης. Η απάντηση είναι αρνητική για δύο κυρίως λόγους. Αρχικά επειδή η οποιαδήποτε ανέλιξη, έρχεται με συμμαχίες οι οποίες είναι κατά βάση κοινωνικές και γίνονται κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής σταδιοδρομίας. Οι σχέσεις αυτές ακόμα και εάν γινόντουσαν κατά τη διάρκεια των σπουδών, οφείλονται κυρίως σε άλλες “ιδιότητες” (κοινωνικός περίγυρος, ακόμα και οικονομικοί λόγοι, μέχρι και ταξική προέλευση) και όχι στην καθαρά φοιτητική ιδιότητα, με βάση την οποία συγκροτούνται τα συμφέροντα που περιγράψαμε. Ταυτόχρονα η διαδικασία συγκέντρωσης προσόντων και τίτλων σπουδών (σε μια προσπάθεια ανέλιξης) δεν έχει σχέση με την προοπτική της καριέρας, ακριβώς επειδή το κεφάλαιο και το κράτος δεν φυλάει τη “γνώση” για τους μάντζερ στα πτυχία και τις πιστοποιήσεις. Αντίθετα στοχεύει στην συνολική υποβάθμιση των πτυχίων με την απόσπαση επαγγελματικών δικαιωμάτων από αυτά, την δημιουργία πολλαπλών τίτλων σπουδών για το ίδιο αντικείμενο (διαφορετικές ταχύτητες αποφοίτων), την ενίσχυση των μεταπτυχιακών και της δια βίου μάθησης. Ουσιαστικά θέλει συνολικά τους εργαζόμενους έτοιμους, ειδικευμένους, εξατομικευμένους, παραγωγικούς και ανταγωνιστικούς, και αυτό είναι αρνητικό για κάθε ήδη εργαζόμενο και ακόμα περισσότερο για κάθε ένα που θα ενταχθεί σε ένα επάγγελμα.

Αυτό που ισχύει είναι ότι όροι ένταξης των μεταφοιτητών στην παραγωγική διαδικασία, και εντός του ίδιου κλάδου και όλων των κλάδων συνολικά, μπορεί να μην είναι πανομοιότυπος, είναι όμως ομοιόμορφος, ενώ επίσης υπάρχει αναγκαστική αλληλεξάρτηση των εργασιακών συνθηκών σε ένα επάγγελμα και στην κατάσταση που επικρατεί στα άλλα.

Καταλήγουμε λοιπόν στο ότι οι αναδιαρθρωτικές τομές πλήττουν τη συλλογική επαγγελματική κατοχύρωση των πτυχιούχων, η οποία αποτελεί ενιαίο συμφέρον όλων των υπό ένταξη σε ένα τομέα εργασίας.

Η παραγωγή επιστημονικής γνώσης αποτελεί μία διαδικασία η οποία λαμβάνει χώρα εντός συγκεκριμένων(καπιταλιστικών) σχέσεων παραγωγής, προεγγράφοντας έτσι τις βασικές μακροπρόθεσμες προτεραιότητες του συστήματος αυτού, δηλαδή την αναπαραγωγή των καπιταλιστικών σχέσεων και την ιδεολογική νομιμοποίηση τους. Η κυριαρχία λοιπόν των καπιταλιστικών σχέσεων εξουσίας εξασφαλίζει (και προϋποθέτει) μια συγκεκριμένη διαμόρφωση και εφαρμογή των επιστημών στην παραγωγική διαδικασία. Η επιστημονική γνώση διαχωρίζεται έτσι από τον άμεσο παραγωγό. Η επιστήμη εφαρμόζεται στην παραγωγική διαδικασία με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η υπαγωγή του εργάτη στα μέσα παραγωγής, «αναδιοργανώνοντας» τη παραγωγική διαδικασία με εκκαθάριση όλων των αντιστάσεων. Έτσι, η «ουδετερότητα» της επιστημονικής γνώσης είναι ένας μύθος, ένα σύνθετο πλέγμα από πολιτικούς, ιδεολογικούς και οικονομικούς προσδιορισμούς, από σχέσεις εξουσίας και ιδεολογικής συμμόρφωσης εντός της επιστημονικής παραγωγής. Η παραγωγή γνώσης είναι από την αρχή ως το τέλος μία διαδικασία με αντιφάσεις, ασυνέχειες και συγκρούσεις.

Θέση εκκίνησης λοιπόν είναι πως η εκπαίδευση στον καπιταλισμό επιτελεί ένα διπλό ρόλο, παροχή γνώσεων και επιβολή της κυρίαρχης ιδεολογίας, με τις δύο αυτές ιδιότητες να αλληλοδιαπλέκονται.

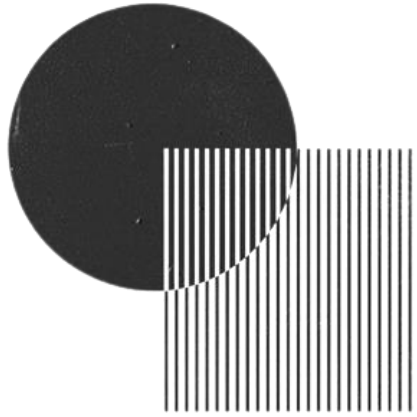
Τα δομικά χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης

Η εκπαίδευση διαχωρίζεται από την παραγωγή. Ο χωρισμός της εκπαίδευσης από την παραγωγή στις ιστορικές συνθήκες της κεφαλαιοκρατικής κυριαρχίας αφενός απορρέει από το χωρισμό του άμεσου παραγωγού από τα μέσα παραγωγής και αφετέρου αποτελεί ιδεολογικό όρο αναπαραγωγής αυτού του διαχωρισμού. Η καπιταλιστική παραγωγική διαδικασία από μόνη της δεν μπορεί να εξασφαλίσει την εγχάραξη στην εργατική τάξη εκείνων των αξιών, του τρόπου ζωής και των κανόνων συμπεριφοράς που προσιδιάζουν στην ιδιαίτερη θέση της στον κοινωνικό (καπιταλιστικό) καταμερισμό εργασίας. Δεν μπορεί να εγγυηθεί δηλαδή την ιδεολογική κυριαρχία και ηγεμονία της αστικής τάξης πάνω στην εργατική.

Είναι ιεραρχική. Η ιεραρχία του εκπαιδευτικού μηχανισμού βρίσκεται σε άμεση αντιστοιχία με την ιεραρχία σε επίπεδο καπιταλιστικής επιχείρησης και συνολικής κοινωνικής δομής.

Είναι μαζική. Η γενίκευση-μαζικοποίηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι το αποτέλεσμα των απαιτήσεων της μαζικής καπιταλιστικής παραγωγής και της πολυπλοκότητάς της. Σε αυτό το μαζικό εκπαιδευτικό σύστημα το Πανεπιστήμιο αποτελεί την κορυφή εφόσον παράγει την επιστήμη αλλά και εκπαιδεύει σε αυτήν. Καταλαμβάνοντας λοιπόν σε αυτό το ιεραρχικό και μαζικό εκπαιδευτικό σύστημα την κορυφή της πυραμίδας, το Πανεπιστήμιο συμπυκνώνει, αναπαράγει, εμπεδώνει και επικυρώνει τον ειδικά καπιταλιστικό διαχωρισμό διανοητικής και χειρωνακτικής εργασίας.

Το κράτος είναι ο φορέας της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ανεξάρτητα από το αν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι δημόσια ή ιδιωτικά, μόνο το αστικό κράτος μπορεί να οργανώσει και να εκφράσει το στρατηγικό συμφέρον της αστικής τάξης ως τάξης: τη διατήρηση και αναπαραγωγή της ενότητας του κάθε κοινωνικού σχηματισμού υπό κεφαλαιοκρατική κυριαρχία. Το κράτος εγγυάται την δυνατότητα κινητικότητας του υπό ένταξη στην εργασία δυναμικού, την ιδεολογική λειτουργία των εκπαιδευτικών θεσμών και την άμεση οργάνωση των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Από τις αρχές της δεκαετίας του '80 ανοίγει μια νέα φάση για τον καπιταλισμό, η φάση της κρίσης υπερσυσσώρευσης. Το κεφάλαιο εμφανίζεται ανίκανο να εκμεταλλευτεί την εργασία στο βαθμό εκείνο που απαιτείται για την απρόσκοπτη αναπαραγωγή του συστήματος στο σύνολό του. Υπάρχει η ανάγκη εύρεσης ενός νέου τρόπου οργάνωσης της παραγωγής που θα εγγυάται μακροπρόθεσμη καπιταλιστική κερδοφορία και «τσάκισμα» των στοιχείων που αντιστέκονται σε αυτή, δηλαδή την εργατική τάξη και τις μορφές οργάνωσης και διεκδίκησης. Έτσι, προκύπτει η ανάγκη για ενίσχυση της ιστορικής τάσης για την εφαρμογή όλο και περισσότερων επιστημονικών στοιχείων στην παραγωγή και στη σημασία της κρατικής εγγύησής της, με ταυτόχρονη ηγεμονία της «λογικής» του κεφαλαίου πρώτα και κύρια στους χώρους εργασίας.

Βρισκόμαστε, επομένως, μπροστά σε μια διαδικασία νέας αξιοποίησης του Πανεπιστημίου στην κατεύθυνση της κερδοφόρας εφαρμογής των νέων τεχνολογιών στην παραγωγή η οποία και προέκυψε ως προϋπόθεση ανάκαμψης της καπιταλιστικής κερδοφορίας μετά την κρίση υπερσυσσώρευσης, σε συνθήκες αλλαγής του κοινωνικού συσχετισμού δύναμης υπέρ του κεφαλαίου. Οι ευελιξίες στη χρήση του κεφαλαίου και του εργατικού δυναμικού, η καλύτερη αξιοποίηση της συσσωρευμένης πείρας του συλλογικού εργάτη μέσα από συμμετοχικά σχήματα (σχήματα παρακίνησης και ανάθεσης ευθυνών των εργαζομένων, σχήματα που ευνοούν την ανάπτυξη πρωτοβουλίας κλπ), η προϋποτιθέμενη για κάτι τέτοιο αναβάθμιση των εργατών με άνοδο του μορφωτικού τους επιπέδου στην κατεύθυνση της προσαρμογής τους στις γνωστικές απαιτήσεις των σύγχρονων μεθόδων παραγωγής, η συνακόλουθη αναβάθμιση του ρόλου της κατάρτισης σε αυτή τη διαδικασία, για την κερδοφόρα εκμετάλλευση-εφαρμογή της προόδου των φυσικών επιστημών, είναι όλα βασικά προ- απαιτούμενα και κατευθύνσεις.

Εντός αυτού του πλαισίου, οι περισσότερες περιπτώσεις μεταρρύθμισης της ανώτατης εκπαίδευσης διεθνώς επεδίωξαν κατά κύριο λόγο το άνοιγμα των πανεπιστημίων προς τις αγορές και τα συμφέροντα των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Η τάση προς μια Ανώτατη Εκπαίδευση πιο κοντά στην αγορά αναδύθηκε στις ΗΠΑ πολύ νωρίτερα από ό,τι στην Ηπειρωτική Ευρώπη.

Η σύνδεση των πανεπιστημίων με τις εξελίξεις στην οικονομία και η προσπάθεια να ανταποκριθούν στις ανάγκες της, μαζί με τη πίεση να κριθούν ως προς την ικανότητά τους να συμβάλουν στην παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα, αποτέλεσαν τους βασικούς στόχους αυτού του μετασχηματισμού. Αυτό στηρίχτηκε σε μια αφήγηση για την «Κρίση της ανώτατης εκπαίδευσης» και την ανάγκη τα πανεπιστήμια να ευθυγραμμιστούν με τις ανάγκες της οικονομίας. Η κίνηση αυτή έφερε μία σειρά από αλλαγές στη διοίκηση των πανεπιστημίων, τα πτυχία, τη

Πανεπιστήμιο.Ηγεμονικός Μηχανισμός του

Έτσι λοιπόν, εντός της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης συντελούνται σημαντικές μεταβολές οι οποίες διευρύνουν το ρόλο και τα χαρακτηριστικά της, συγκροτώντας έτσι συνολικά μια νέα εκδοχή της, στη βάση εντούτοις του σκληρού πυρήνα της αστικής πανεπιστημιακής εκπαιδευτικής και ερευνητικής διαδικασίας ο οποίος και δεν μπορεί να μεταβληθεί. **Αυτή η διαδικασία ανοίγματος των πανεπιστημίων στην αγορά και τις ανάγκες της δεν αλλοιώνει τη βασική λειτουργία και δομικά τους χαρακτηριστικά, συμπεριλαμβανομένου του πολιτικού, ιδεολογικού και καταναεμπτικού ρόλου τους.**

Δεν συνεπάγεται τυπική (ήμι) - ιδιωτικοποίηση, αλλά πρωτίστως μια εντελώς διαφορετική προσέγγιση στη χρηματοδότηση, τη διοίκηση και την εσωτερική κουλτούρα διαχείρισης κυρίως των δημοσίων πανεπιστημίων.

Η ανάκαμψη της κεφαλαιακής κερδοφορίας, υπό συνθήκες αλλαγής του κοινωνικού συσχετισμού δύναμης υπέρ του κεφαλαίου προϋποθέτει την «επαναξιοποίηση» του Πανεπιστημίου στην κατεύθυνση της εφαρμοσμένης έρευνας, παρέχοντας ακριβώς τη γέφυρα μεταξύ επιστημονικής ανακάλυψης και κερδοφόρας εφαρμογής. **Δεν έχουμε λοιπόν καταστροφή του χαρακτήρα του δημόσιου Πανεπιστημίου ως προς την παραγωγή της βασικής έρευνας, αλλά μία επίταση του επιστημονικού του ρόλου για «μετάφραση» της τεχνολογικής ανακάλυψης σε καινοτομική κερδοφόρα εφαρμογή.**

Δεν πρόκειται συνεπώς για έναν καινούργιο αλλά για έναν παλιό ρόλο, που εκ νέου αξιοποιείται και μάλιστα πιο αποφασιστικά στη σύγχρονη εποχή, υπό έναν ιδιαίτερα ευνοϊκό για το κεφάλαιο κοινωνικό συσχετισμό δύναμης. Στην πραγματικότητα, έχουμε μία διεύρυνση των δύο βασικών ρόλων του πανεπιστημίου, του ιδεολογικού και του καταναεμπτικού.

Το πανεπιστήμιο παραμένει ένας ηγεμονικός μηχανισμός, μια συμπύκνωση πρακτικών που έχει να κάνει με την κοινωνική αναπαραγωγή, ακόμη και εάν πλευρές αυτής της κοινωνικής «λειτουργίας» μπορούν να μετασχηματιστούν σε εμπόρευμα και κατά συνέπεια σε μια καπιταλιστικά οργανωμένη διαδικασία παραγωγής. Ο ηγεμονικός μηχανισμός χαρακτηρίζει και καθορίζει με μεγαλύτερη ακρίβεια την ηγεμονία, εννοούμενη ως πολιτική και πολιτιστική ηγεμονία των κυρίαρχων τάξεων. Ως ένα σύνθετο σύνολο θεσμών, ιδεολογιών, πρακτικών και ενεργών δρώντων (συμπεριλαμβανομένων των «διανοουμένων»), ο ηγεμονικός μηχανισμός βρίσκει την ενότητά του μόνο στην ανάλυση της επέκτασης μιας τάξης. Η ηγεμονία ενοποιείται σε ένα μηχανισμό, μόνο σε αναφορά στην τάξη που συγκροτείται εντός και διά της διαμεσολάβησης ποικίλων υποσυστημάτων.

Σε τελική ανάλυση, η ηγεμονία έχει να κάνει με την επιτυχή επιβολή μιας ταξικής στρατηγικής και όλων των οικονομικών, πολιτικών και ιδεολογικών προϋποθέσεων της. Ο ηγεμονικός μηχανισμός μιας τάξης είναι η εκτεταμένη σειρά των αρθρωμένων θεσμών (με την ευρύτερη έννοια) και πρακτικών μέσω των οποίων μια τάξη και οι σύμμαχοί της εμπλέκουν τους αντιπάλους τους σε έναν αγώνα για πολιτική εξουσία. **Αυτή η έννοια διασχίζει τα σύνορα του λεγόμενου δημόσιου (που αφορά το κράτος) και ιδιωτικού (κοινωνία των πολιτών) , για να συμπεριλάβει όλες τις πρωτοβουλίες μέσω των οποίων μια τάξη συγκεκριμενοποιεί το ταξικό της σχέδιο με την ολοκληρωμένη έννοια.** Με αυτή την έννοια, δεν είναι απαραίτητα τμήμα του κράτους, με την τυπική σημασία, ούτε είναι απαραίτητα δημόσιος. Όχι μόνο μπορεί να είναι ιδιωτικός, αλλά μπορεί να έχει και οικονομική λειτουργία. Πολύ περισσότερο, η «ηγεμονική» πλευρά του μπορεί να είναι προϊόν της οικονομικής λειτουργίας του, ενώ την ίδια στιγμή το κράτος παραμένει σε τελική ανάλυση στο ρόλο εγγύησης, επικύρωσης και οργάνωσης.

Σε τελική ανάλυση, ο ηγεμονικός μηχανισμός μιας τάξης συνιστά τον ορίζοντα μέσα στον οποίο το ταξικό σχέδιό της τυχάνει επεξεργασίας και επίσης επιδιώκει να εγκαλέσει και να ενσωματώσει τους ανταγωνιστές της, αποτελώντας έτσι μία «υλική συμπύκνωση ενός συσχετισμού δύναμης» που επιτρέπει σε μία τάξη ή ταξική συμμαχία να αντιμετωπίσει τους αντιπάλους της στο πολιτικό επίπεδο.

Παραγωγικοποίηση και Εκπαιδευτική Αναδιάρθρωση

Ο καλύτερος τρόπος για να περιγράψουμε την τρέχουσα «ηγεμονική» λειτουργία της ανώτατης εκπαίδευσης είναι να πούμε ότι έχουμε να κάνουμε με μια σύνθετη διαδικασία «εσωτερίκευσης» των αλλαγών στην αγορά εργασίας, την οργάνωση εργασίας και τις μορφές καπιταλιστικής συσσώρευσης μέσα στην ανώτατη εκπαίδευση ως μηχανισμό της ηγεμονίας. Οι αλλαγές αυτές οδηγούν στην αυξημένη προεγγραφή και εσωτερίκευση των απαιτήσεων της καπιταλιστικής συσσώρευσης μέσα στους ακαδημαϊκούς χώρους, τόσο ως προς τις ιδιαίτερες οικονομικές πλευρές τους όσο ως προς τους πιο γενικούς πολιτικούς και ιδεολογικούς όρους τους. Με αυτή την έννοια, αυτό που βλέπουμε είναι μια πολύ πιο βαθιά εισαγωγή της λογικής του κεφαλαίου (των κυρίαρχων μορφών οργάνωσης και διοίκησης, την κουλτούρα και την ιδεολογία, τις προτεραιότητες) μέσα στα πανεπιστήμια, μία προσπάθεια «παραγωγικοποίησης» τους, από ό,τι μια απλή αλλαγή ιδιοκτησίας. Αυτή η κίνηση συνιστά τον καλύτερο τρόπο – για τις κυρίαρχες δυνάμεις – να αντισταθούν στα κινήματα και να μπορέσουν να ολοκληρώσουν σχέδια αναδιρθρώσεων που αποσκοπούν σε αυτή ακριβώς την εσωτερίκευση των προσαγών της καπιταλιστικής παραγωγής και την εξασφάλιση της αποτελεσματικής συμμόρφωσης με τη νέα ατζέντα της ανώτατης εκπαίδευσης.

Έτσι, με τον όρο «παραγωγικοποίηση» περιγράφουμε

1. Τη μεγαλύτερη σύνδεση των πανεπιστημίων με τις ανάγκες της αγοράς.
2. Την ενσωμάτωση του συνολικού «πνεύματος» του κεφαλαίου ως προς τις προτεραιότητες και τις αξίες που καθορίζουν τον τρόπο λειτουργίας του Πανεπιστημίου. Δηλαδή, το μοντέλο σύμφωνα με το οποίο γίνονται αλλαγές στη λειτουργία των κέντρων λήψης αποφάσεων και το τρόπο οργάνωσης της καθημερινότητας.
3. Τον εντατικότερο «πειραματισμό» με τη δημιουργία ενός νέου μοντέλου εργαζομένου, με χαρακτηριστικά τα οποία θα συμβάλλουν στην ανάταση της καπιταλιστικής κερδοφορίας μακροπρόθεσμα.
4. Σε μία συνθήκη κατά την οποία δεν έχει βρεθεί ο νέος τρόπος οργάνωσης της παραγωγής που να οδηγεί στο ξεπέρασμα της κρίσης, το πανεπιστήμιο καλείται να συμβάλλει ώστε οι επιστημονικές καινοτομίες να μεταφράζονται σε νέες τεχνολογίες για τη παραγωγή, που να οδηγούν σε αύξηση της καπιταλιστικής κερδοφορίας και εκκαθάριση των «αντιστάσεων».

Πανεπιστήμιο.Ηγεμονικός Μηχανισμός του

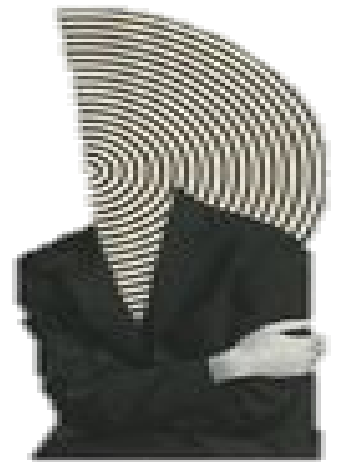
Αυτές οι πτυχές της διαδικασίας της παραγωγικοποίησης επιτελούνται μέσα από τις βασικές κατευθύνσεις της εκπαιδευτικής αναδιάρθρωσης σε διεθνές επίπεδο:

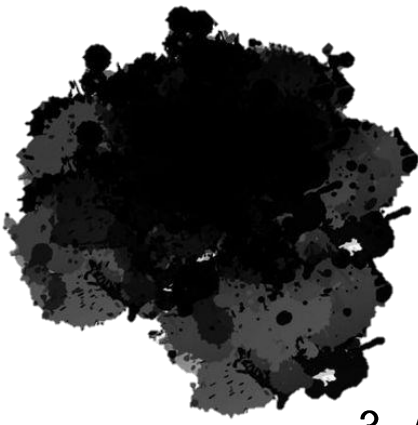
1. Αντιμετώπιση Κατανομητικής Αστάθειας

Η θεσμική ανάληψη από την πλευρά του κράτους της ένταξης ενός κοινωνικού δυναμικού στη σφαίρα της παραγωγής μέσα από τον εκπαιδευτικό μηχανισμό είναι μια κίνηση που σε πολιτικό επίπεδο αναπαράγει ρητά ή άρρητα μια συγκεκριμένη δέσμευση, γεννώντας έτσι τη προσδοκία με την οποία φορτίζεται το παραπάνω δυναμικό. Οι ριζικές αλλαγές στη σφαίρα της παραγωγής μέσα από την κατάρρευση του παραγωγικού υποδείγματος και την προσπάθεια διαμόρφωσης ενός νέου διαταράσσουν τους παράγοντες της «εξίσωσης», οδηγώντας σε κατανομητική αστάθεια, δηλαδή στην αδυναμία του εκπαιδευτικού μηχανισμού να κατανείμει το υπό ένταξη κοινωνικό δυναμικό στο πεδίο της παραγωγής. Στη προσπάθεια άμβλυνσης της συγκεκριμένης αντίφασης, το κράτος μπορεί να τροποποιήσει είτε τον παράγοντα του κοινωνικού δυναμικού (μείωση εισροών - απομαζικοποίηση πανεπιστημίου- και πρόσδεσή τους σε άλλους μηχανισμούς εκπαίδευσης, βλ. μεταδευτεροβάθμια) είτε τον παράγοντα της προσδοκίας (υποβάθμιση της) είτε και τα δύο. Η αποστοίχιση επαγγελματικών δικαιωμάτων από τα πτυχία, με την εναπόθεσή τους στο μεταπτυχιακό στάδιο και σε μια χαοτική αγορά πιστοποίησης προσόντων, καθώς και η ίδια η ανεργία και η ένταση του ανταγωνισμού στο πεδίο της αγοράς εργασίας που επηρεάζει πάντα ως υπόστρωμα την παραπάνω διαδικασία, έχουν πλέον μετά από κάποια χρόνια εμπεδωθεί μειώνοντας την προσδοκία των ενταγμένων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Μαζί με τη προσπάθεια υποβάθμισης της προσδοκίας μέσω της ρευστοποίησης των τίτλων σπουδών, έχουμε και ένταση της προσπάθειας επίλυσης της κατανομητικής αστάθειας μέσω του περιορισμού της πρόσβασης στη (δημόσια) τριτοβάθμια εκπαίδευση, σε συνδυασμό με την αναβάθμιση του ρόλου τόσο άλλων μορφών κατάρτισης, σε μία προσπάθεια εναρμόνισης της αναπαραγωγής με τη παραγωγή

2. Ρευστοποίηση των τίτλων σπουδών

Προσπάθεια των δυνάμεων του κεφαλαίου είναι να έχουν μια εργατική δύναμη περισσότερο επιδέξια αλλά με λιγότερα δικαιώματα, πιο παραγωγική αλλά περισσότερο ανασφαλή, με περισσότερα προσόντα αλλά μικρότερες αποδοχές. Έτσι, ο εργαζόμενος που διαμορφώνεται τα τελευταία χρόνια είναι ένας εργαζόμενος εντατικοποιημένος, πειθήνιος, εξειδικευμένος, επανειδικεύσιμος και εύκολα μετακινήσιμος χωρίς κόστος σε χρόνο και χρήμα για τον εργοδότη και χωρίς κανέναν είδους συλλογικής σύμβασης εργασίας. Ακριβώς αυτή η στοχοθεσία αποτυπώνεται στις αλλαγές που δέχονται οι τίτλοι σπουδών (δίπλωμα, πτυχίο). Συνολικά οδηγούμαστε σε μια κατεύθυνση όπου θα υπάρχει μια τριτοβάθμια ή μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση με μειωμένα δικαιώματα και προσδοκίες, η οποία δεν θα αντιστοιχεί στην πρόσβαση (με τυπικούς όρους) σε τέτοιες θέσεις, αλλά μόνο θα πιστοποιεί έναν αυξημένο αλφαριθμητικό του αποφοίτου σε σχέση με την δευτεροβάθμια εκπαίδευση και την προεργασία γενικά για πιο «διανοητικά» φορτισμένες θέσεις εργασίας, ή θα βεβαιώνει ότι έχει την απαραίτητη προεργασία για επάλληλους μεταπτυχιακούς κύκλους (επαν)ειδίκευσης. Η αποστοίχιση επαγγελματικών δικαιωμάτων, η προσπάθεια μετατροπής των πτυχίων σε ατομικούς φακέλους προσόντων, η ποσοτικοποίηση τους, (πρόσκληση διπλώματος, ects), η προσπάθεια εξειδίκευσης των προγραμμάτων σπουδών προωθούν την κατάργηση της συλλογικής κατοχύρωσης των αποφοίτων, την εξειδίκευσή τους σε συγκεκριμένα κομμάτια των γνωστικών ή επιστημονικών αντικειμένων και τους αναγκάζει να μπουκνούν σε ένα αέναο κυνήγι πιστοποιήσεων προσόντων και δια βίου μάθησης.

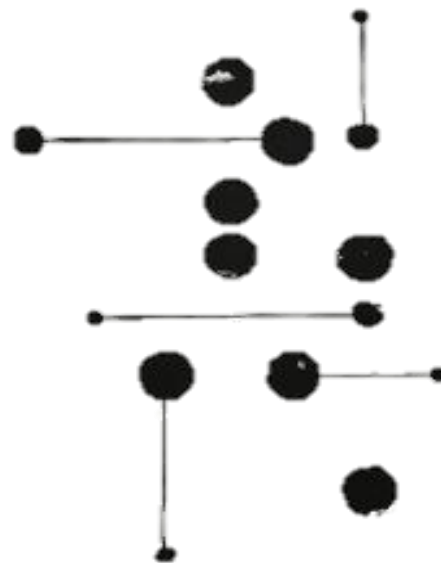

3. Αλλαγές στη χρηματοδότηση των ιδρυμάτων

Η τάση της υποχώρησης των δημόσιων δαπανών για τη τριτοβάθμια εκπαίδευση και τις αντικατάστασης τους από ιδιωτικές είναι εμφανής: το 1995, το ισοζύγιο δημοσίων – ιδιωτικών δαπανών για τη τριτοβάθμια εκπαίδευση στον ΟΟΣΑ ήταν 78,9% προς 21,1%. Το 2015 το ισοζύγιο μετατοπίστηκε σε 66% (δημόσιες) - 34% (ιδιωτικές), δηλαδή το 1/3 των συνολικών δαπανών προέρχονται πλέον από τον ιδιωτικό τομέα. Υπό το πρόσχημα της οικονομικής κρίσης, το κράτος σταδιακά μειώνει την εμπλοκή του με τη χρηματοδότηση των πανεπιστημίων, προχωρώντας σε περικοπές και αφήνοντας χώρο στην ιδιωτική πρωτοβουλία. Η συνθήκη αυτή δημιουργεί δυο τάσεις: την επίθεση στις αναδιανεμητικές δαπάνες με την μετακύληση του κόστους φοίτησης στους φοιτητές, τάση που συνδέεται και με την επιβολή διδάκτρων, ενώ η δεύτερη είναι η αναζήτηση εξωτερικών μορφών χρηματοδότησης από ιδιώτες, χωρίς ωστόσο να αλλάζει ότι η αναλογία κρατικής χρηματοδότησης ιδιωτικής είναι πάντα υπέρ της κρατικής.

4. Αλλαγές στη διοίκηση των ιδρυμάτων

Η πίεση για καλύτερη και αποδοτικότερη χρήση των κρατικών κυρίως χρηματοδοτήσεων δεν περιορίζεται μόνο στη σχέση ανάμεσα σε Πανεπιστήμια και κράτος, αλλά μεταφέρεται και στο εσωτερικό των ίδιων των Πανεπιστημίων με την έμφαση ότι πρέπει να είναι υπόλογα για τις δαπάνες τους. Σε αυτά τα πλαίσια εντάσσεται και η ολοένα μεγαλύτερη μεταφορά μορφών διαχείρισης και διοίκησης από τον χώρο των επιχειρήσεων εντός των Πανεπιστημίων. Ο κύριος στόχος που αφορούν οι αλλαγές στη διοίκηση είναι αφενός να διαμορφωθούν νέοι θύλακες εξουσίας μέσα στο Πανεπιστήμιο που να έχουν την καθοριστική αρμοδιότητα σε κρίσιμα ζητήματα της αναδιαρθρωτικής διαδικασίας, κλειστοί προς την παρουσία ευρύτερων κοινωνικών συμφερόντων, μικροί κι ευέλικτοι ως προς την λήψη αποφάσεων, και εν τέλει αδιαφανείς. Έτσι, μπορούν να αποδιαρθρώνονται οι υφιστάμενες κοινωνικές συμμαχίες εντός της ακαδημαϊκής κοινότητας, ενώ οι αναδιαρθρωτικές διαδικασίες «θωρακίζονται» ακόμα και απέναντι στις μερίδες του καθηγητικού στρώματος που αντιδρούν. Αφετέρου, αναιρούνται εκείνοι οι μηχανισμοί που επέτρεπαν την μαζική συλλογική αναγνώριση και εκπροσώπηση συλλογικών συμφερόντων. Συχνά, οι μορφές που προκρίνονται για εξυπηρέτηση αυτής της κατεύθυνσης συμπεριλαμβάνουν εκπροσώπους της ιδιωτικής πρωτοβουλίας (συνήθως με τη μορφή εκπροσώπων του εκάστοτε τοπικού κεφαλαίου, ιδίως στη περίπτωση των περιφερειακών ιδρυμάτων) μη-εκλεγμένων, που έχουν αναβαθμισμένο ρόλο στη λήψη αποφάσεων.

5. Ενίσχυση του ρόλου της αξιολόγησης

Στο πλαίσιο των αλλαγών της χρηματοδότησης των ιδρυμάτων αλλά και στο πλαίσιο της ανάπτυξης μοχλών και μηχανισμών άσκησης πολιτικής και ιδεολογικής πίεσης για να προσαρμοστούν στις προτεραιότητες της αναδιάρθρωσης, αναδεικνύεται ως κομβικό ζήτημα η αξιολόγηση των Πανεπιστημίων. Επειδή ο κύριος όγκος της χρηματοδότησης παραμένει κρατικός, ενώ αναγκαία είναι η κρατική επικύρωση των κάθε είδους τίτλων, χρειάζονται αναγκαίοι ρυθμιστικοί φορείς οι οποίοι θα αναλαμβάνουν να ασκούν πίεση στα ΑΕΙ για συμμόρφωση σε αναγκαίες απαιτήσεις αποδοτικότητας, εξαρτώντας από αυτές την κυρίως κρατική- χρηματοδότηση.

6. Παραγωγικοποίηση της έρευνας

Αυτό σημαίνει να αξιοποιηθεί η ερευνητική υποδομή των ΑΕΙ ως μοχλός για την αύξηση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων. Το σχήμα που προκρίνεται είναι έρευνα των ιδιωτών για τις επιχειρήσεις να «βρίσκει σπίτι» στην υποδομή και το προσωπικό του δημόσιου (ή δημόσια χρηματοδοτούμενου Πανεπιστημίου). Το κράτος αναλαμβάνει να προσανατολίσει σε τέτοιες κατευθύνσεις τις δαπάνες έρευνάς του, ώστε δίνοντας έμφαση στην επιχειρηματικά προσανατολισμένη έρευνα στα δημόσια ή δημόσια χρηματοδοτούμενα Πανεπιστήμια να αναπτύσσει ουσιαστικά ένα μηχανισμό μείωσης του κόστους της παραγωγής των καινοτομιών που έχουν ανάγκη οι επιχειρήσεις. Σε αυτά τα πλαίσια της συνολικότερης ανάγκης για καλύτερη αξιοποίηση των σχετικών ερευνητικών κονδυλίων (αλλά και εντός των πολιτικών λιτότητας) εμφανίστηκαν και αρκετές αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις εντός των Πανεπιστημίων.

7. Ανασυγκρότηση ιδεολογικού ρόλου πειθάρχηση)

Η επιδιωκόμενη στενότερη σύνδεση του πανεπιστημίου με τον επιχειρηματικό κόσμο εντείνει πτυχές της λειτουργίας του ως ιδεολογικό μηχανισμό. Ως προς τους φοιτητές, αυτό μεταφράζεται στις λογική «επιστροφής στα έδρανα», δηλαδή στην αύξηση των απαιτήσεων γύρω από την παρακολούθηση και την εξέταση (παρουσίες, μαθήματα «αλυσίδες», σεμινάρια και εργαστήρια, «ταβάνι» στη δήλωση μαθημάτων κλπ) . Την ίδια στιγμή, τα φίλτρα εισαγωγής (βάσεις) και εξαγωγής (όρια φοίτησης) όχι μόνο συμβάλουν στην πειθάρχηση και εντατικοποίηση των φοιτητών, αλλά εμποδώνουν βασικές νεοφιλελεύθερες αντιλήψεις (αριστεία, ανταγωνισμός) . Επιπλέον, δημιουργούνται πρότυπα «καλού» και «κακού» φοιτητή, που επιβραβεύονται και γίνονται δέκτες κυρώσεων αντίστοιχα. Αυτό σχετίζεται με την σκιαγράφηση συγκεκριμένου πλαισίου θεμιτών συμπεριφορών και πρακτικών εντός και εκτός πανεπιστημίου, και την προσπάθεια «κανονικοποίησης» αυτών. Έτσι είναι σαφές ότι η σκιαγράφηση προτύπων οριοθετεί παράλληλα συμπεριφορές και αντίστροφα οι άμεσες κατασταλτικές επεμβάσεις σκιαγραφούν πρότυπα. Ο στόχος της παραπάνω διαδικασίας είναι διπτός: αφενός να πετύχει ορισμένα άμεσα και γρήγορα χτυπήματα και οριοθετήσεις απέναντι στις αντιστάσεις εντός του πανεπιστημιακού χώρου και πιο συγκεκριμένα το φοιτητικό κίνημα και αφετέρου να συμβάλει στη συγκρότηση του μοντέλου φοιτητή που περιγράψαμε και πιο πάνω (βλ. μετασχηματισμό της προσδοκίας) σε αντιστοιχία με το μοντέλο του πειθαρχημένου και ευέλικτου εργαζομένου.

8. Ανασυγκρότηση ιδεολογικού ρόλου περιεχόμενο μαθημάτων και έρευνας)

Μέχρι πρότινος υπήρχε μια απόσταση, ένα περιθώριο, σχετικά ανεξάρτητης λειτουργίας του πανεπιστημίου, που του επέτρεπε να λειτουργήσει και ως μηχανισμός αναστοχασμού, δημιουργώντας έτσι ένα χώρο μετάδοσης κριτικών γνώσεων, έρευνας, και πραγματοποίησης επιστημονικών συζητήσεων σε κριτική κατεύθυνση, ως αποτέλεσμα των μεγάλων φοιτητικών εξεγέρσεων διεθνώς οι οποίες τροποποιούσαν τους συσχετισμούς μέσα στα ιδρύματα, λειτουργώντας ως «κόκκοι άμμου» στα γρανάζια του ηγεμονικού μηχανισμού. Η στενότερη σύνδεση με την επιχειρηματική δραστηριότητα πιέζει ασφυκτικά τα όποια κεκτημένα τέτοιου είδους λειτουργίας τόσο με τη μετατόπιση ολόκληρων γνωστικών αντικειμένων σε «αξιοποιήσιμη για την αγορά» κατεύθυνση όσο και με την πίεση ως προς τη κατεύθυνση της παραγόμενης έρευνας. Ο ανταγωνισμός των πανεπιστημίων, που στοχεύει στην προσέλκυση ερευνητικής χρηματοδότησης, επιστημόνων διεθνούς κύρους και μεγαλύτερου αριθμού φοιτητών, διαμεσολαβείται από τοπικούς και διεθνείς φορείς αξιολόγησης οι οποίοι μετράνε το «ανάστημα» ιδρυμάτων (και κατ' επέκταση ολόκληρων κλάδων) στην «διεθνή πανεπιστημιακή αγορά». οι γνωστότεροι, σήμερα, φορείς αξιολόγησης και κατάταξης είναι το "Shanghai-Ranking", το "World's Best Universities" και το "The Times Higher World University Rankings", εκ των οποίων οι δύο τελευταίοι ανήκουν σε ιδιωτικές επιχειρήσεις. Παρ' όλη την κριτική που δέχτηκαν αυτά τα Rankings στην ακαδημαϊκή κοινότητα, τόσο σε σχέση με τη μεθοδολογία που ακολουθούν όσο και σε σχέση με τα κριτήρια αξιολόγησης που χρησιμοποιούν, η θέση των πανεπιστημίων στην ιεραρχική σκάλα κατάταξης εξακολουθεί ως σήμερα να είναι ένα σημαντικό κριτήριο για το ύψος της «τιμής» τους στην εκπαιδευτική αγορά. Έτσι, βλέπουμε τόσο ιεράρχηση των γνωστικών αντικειμένων, όσο και μετατόπιση του κέντρου της έρευνας και διδασκαλίας εντός των ίδιων των γνωστικών πεδίων (βλ. μεταβολή προγραμμάτων σπουδών κοινωνικών επιστημών σε διοικητικά, διαχείρισης ανθρώπινων πόρων κλπ) , γεγονός που συνεπάγεται και την ασφυκτική πίεση του όποιου «κριτικού» προσανατολισμού.